

Návod pro začínajícího sběratele známek

Miroslav Ježek

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Rozdělení.....	3
3. Literatura	5
4. Základní pomůcky.....	10
5. Uložení známek.....	12
6. Sbírání známek.....	14
6.1 Rakousko – Uhersko (1850 – 1917).....	14
6.2 Československo, První republika (1918 – 1939)	14
6.3 Protektorát Čechy a Morava, Bohmen + Mahren (1939 – 1945).....	16
6.4 Slovenský štát (1939 – 1945).....	17
6.5 Československo, Druhá republika (1945 – 1992)	17
6.5.1 Známky.....	18
6.5.2 Aršíky	18
6.5.3 Kupóny a soutisky	19
6.5.4 Přepážkové listy	20
6.5.5 Typové známky	21
6.5.6 Deskové vady, výrobní vady	21
6.5.7 Finanční poznámka k ČSR II	22
6.6 Česká republika (1993 - 2012)	23
6.7 Slovenská republika (1993 – 2008).....	24
6.8 Slovenská republika (2009 – 2012).....	24
7. Fenomén Aukro, Internet	26
8. Závěr.....	27
9. Seznam použité literatury	28
10. Seznam obrázků	29

1. Úvod

Tato práce vznikla na základě požadavku zákazníků. Již delší dobu se setkávám s realitou, kdy se zákazník rozhodne sbírat známky, ale neví jak začít, kolik to bude stát, kam pokračovat a jakým směrem nadále sbírku budovat. Práce by tedy především měla sloužit jako rozcestník, aby si nový sběratel mohl udělat představu o sbírání, jeho rozsahu a oblastech, které by jej mohly zajímat. Návod je napsán z pohledu obchodníka a je nutno mít na paměti, že zde vyjadřuji pouze mou vlastní představu o sbírání známek. Každý sběratel si může sbírat co chce, jak chce a za kolik peněz chce. Existuje však spousta případů z praxe, kdy neznalý sběratel začne náhodně, lze říci až chaoticky, sbírat/nakupovat různé známky a to ve velkém (typickým příkladem jsou nákupy přes aukro). Známky se mu doma hromadí a hromadí, utratil za ně spoustu peněz a jednou mu jak se říká přerostou přes hlavu a raději se jich zbaví a ke sběratelství se už nevrátí. Z mého pohledu je tedy jako sběratel známek ztracen jednou pro vždy. Tento návod pro začínající sběratele by měl zabránit podobnému efektu a pokusit se nasměrovat sběratele správným směrem tak, aby mu sbírání přinášelo radost a to dlouhodobě. Další důvod, proč jsem se rozhodl psát práci na toto téma je, že žádná kniha ani návod na podobné téma doposud nevyšla. Dle mého zjištění vyšla na Slovensku kniha: Ako začať zbierať známky a v Čechách podobná kniha Filatelie je více než známky. Obě se však filatelií zabývají pouze povrchně, vysvětlují základní pojmy a zabývají se vším, co s filatelií souvisí, ale bez jasně vymezených cílů, postupů a rad.

Finanční stránka věci - domnívám se, že je naprosto nezbytné v této práci uvádět aktuální ceny jednotlivých známek, protože to je neoddelitelná součást sběratelství. Z hlediska dlouhodobé platnosti je to sice špatně (stačí, aby byl vydán nový katalog s jinými cenami), ale je jednodušší přepočítat pár tabulek (nebo upravit zde ceny), než psát tento návod bez finanční stránky - tím by v podstatě úplně pozbyl smysl. Proto budu u jednotlivých sbírek/položek uvádět jejich ceny, většinou zaokrouhlené na stokoruny. Pro tento krok mám několik zásadních důvodů. Jedním z hlavních je, že by si sběratel měl udělat reálnou představu o ceně sbírky, kterou vlastní, nebo kterou si chce zakoupit. Ne každý má finanční možnosti neomezené. Dalším důvodem je sběratelovo rozhodnutí co sbírat nadále, čím pokračovat, nebo zda ucelené období ukončit. Příkladem může být sběratel neznalý finančních souvislostí, který se rozhodne sbírat například desetibloky¹, někdo mu to poradí, někde to uslyší.... Začne těmi nejlevnějšími a postupně zjistí, že sbírka desetibloků stojí celkem 135 000 Kč, a to už není v jeho finančních možnostech, nebo prostě jen nechce takto drahou sbírku, raději by něco jiného. Veškeré utracené finanční prostředky vyjdou do ztracena. V podstatě jde o to, aby se sběratel nepouštěl do něčeho, co je finančně nedostupné, ale aby sbíral takové položky, které je schopen za relativně krátký čas dosbírat a sbírku dokoňpletovat. Měl by tedy rozhodně mít cenovou představu. Kompletní sbírka je vždy hodnotnější než její fragmenty – toto tvrzení bych označil za zlaté pravidlo sběratelství – méně je někdy více.

Nemohu opomenout poznámku, že s rozmachem internetu a počítačů vzniklo mnoho různých webových stránek, na kterých jsou kompletní seznamy známek včetně jejich detailního popisu a fotografií. U naprosté většiny z nich ale chybí ceny. Pravděpodobně ze strachu z dlouhodobé aktuálnosti stránek je autoři neuvádějí. Cena známek je dnes většinou daná cenou uvedenou v tištěném katalogu². S každým novým vydáním dojde ke změnám cen

¹ Desetiblok je zvláštní tisková úprava známek. Počet známek je 10 v uspořádání 2x 5 s okrajem.

² Pro české a československé známky se používají katalogy POFIS, pro ostatní (především evropské) země jsou nejrozšířenější katalogy MICHEL, v anglicky mluvících zemích katalogy GIBONS, v Americe SCOTT atd.

známek a autoři webových stránek by je museli změnit, protože většina sběratelů a obchodníků používá právě tyto katalogy. Neuvedení ceny dle mého názoru největší chyba, protože když už si tam známku najdete, tak potřebujete vědět především kolik stojí. Pokud tato informace chybí, musíte hledat jinde – typicky je to právě papírový katalog. Neuvedení ceny dělá tyto seznamy/katalogy prakticky naprosto nepoužitelnými. Lze je využít pouze pro poskládání známek. Více o katalozích a literatuře bude uvedeno v samostatné kapitole.

Opakuji, toto je návod pro začínající sběratele, pokročilí už vědí co chtějí a kolik to stojí. Také bych chtěl zdůraznit, jak je potřeba ke sběratelství z počátku přistupovat. Mnoho začínajících sběratelů předpokládá, že hned od začátku budou známky výhodná investice s mnohonásobným zhodnocením do budoucna. Ke sběratelství v prvopočátku je potřeba přistupovat jako k jiným koníčkům. Pokud někdo hraje například tenis, musí zakoupit novou raketu, 1x ročně nové boty, oblečení také není zadarmo. Mimoto ze začátku si musí zaplatit trenéra a následně musí tréninku věnovat nějaký ten čas (dojíždění a samotná hra) a také finanční prostředky za pronájem kurtu nejsou malé. Naprostá většina hráčů (a to platí pro všechny sporty – fotbal, hokej, golf...) to nikdy nedotáhne tak daleko, aby si tenisem někdy něco vydělala, vždy jen platí a platí. Nehledě na fakt, že si může člověk při sportu fyzicky ublížit a do budoucna jej čekají problémy s klouby, tenisový loket atd. I přes všechna tyto negativa se tenis hraje. S přimhouřením oka lze najít paralelu i ve sbírání známek. Sběratelství známek v první fázi znamená obětovat jisté finanční prostředky do známek, alb a dalšího vybavení. Ale také spoustu času věnovaného uložení sbírek a jejich zkoumání. Stejně tak, jako v tenisu musí člověk platit. Oproti tenisu máte jistou výhodu v tom, že část vložených financí bude v hodnotě známek vždy zachována a také se asi fyzicky nezraníte. Na druhou stranu zdravotní problémy lze očekávat také – především bolesti zad a očí. Aby sběratel mohl známky považovat za investici, musí si nejdříve projít všechny základy, posbírat nejlevnější známky a hlavně, musí jej sběratelství chytout, aby u toho zůstal a do budoucna se mu intenzivně věnoval. V prvotní fázi tedy berte sběratelství jako koníčka a ne jako investici.

2. Rozdělení

Sběratelství známek lze rozdělit na dva hlavní směry:

- teritoriální sbírání, které je dnes nejrozšířenější,
- tématické sbírání, často označované jako námětová filatelie.

Jak názvy napovídají, **teritoriální sbírání** je zaměřeno na předem danou geografickou oblast z hlediska zeměpisného a politického. Nejčastěji se sbírá stát, ve kterém sběratel žije, dále lze sbírku rozšířit na kontinent a případně na celý svět, ale vždy jsou známky ve sbírkách děleny dle států. Hned na začátku bych rád zopakoval výše uvedené zlaté pravidlo: méně je někdy více. Ve sbírání známek to platí dvojnásob. Velká sbírka mnoha států, která obsahuje jen nejlevnější známky má daleko menší hodnotu než precizně udělaná sbírka jednoho státu, nebo dokonce jen určitého období daného státu.

Pro jednoduchost se budu nadále zabývat jen našim územím (Československo). I toto je však sbírání na celý život a proto dochází k dalším specializacím na jednotlivá období. První známky vydané a platné na našem území byly už v roce 1850 v době Rakouska Uherska.

Naše území lze z historické časové posloupnosti rozdělit následovně:

- 1850 - 1918, Rakousko - Uhersko (zkráceně RU),
- 1918 - 1939, Československo, První republika (zkráceně ČSR I),
- 1939 - 1945, Protektorát Čechy a Morava, Bohmen + Mahren (zkráceně B+M),
- 1939 - 1945, Slovenský štát (zkráceně SŠ),
- 1945 - 1992, Československo, Druhá republika (zkráceně ČSR II),
- 1993 - 2012, Česká republika (zkráceně ČR),
- 1993 - 2012, Slovenská republika (zkráceně SR).

Jednotlivá období a jejich specifika proberu v následujících kapitolách (to je hlavním předmětem této práce), zde je uveden pouze jejich výčet.

Obecné doporučení: vymezení území, časového období a specializace je základem pro vybudování kvalitní sbírky. Pokud si člověk zvolí široký záběr, je jasné, že za stejné vložené finanční prostředky vybuduje více méněcenných sbírek, než při úzké specializaci. Absolutní hodnota sbírek je sice stejná, ale relativně je na tom lépe ucelená sbírka.

Oproti teritoriálnímu způsobu sbírání známek se **tématické sbírání** zaměřuje výhradně na druh známek. Zjednodušeně řečeno na obrázek na známce.

Jako příklad lze uvést³:

- doprava,
- fauna,
- flóra,
- kosmos,
- náboženství,
- osobnosti,

³ Toto rozdělení je převzato z aukčního serveru Aukro.cz

- sport,
- stavby,
- umění,
- ostatní.

I takto pojaté rozdělení je však hodně obecné, sběratelé se dále specializují a to tak, že např. dopravu lze rozdělit⁴:

- letectví,
- automobily,
- železnici.

Z praxe vím, že i vysoce specializovaná sbírka tématických známek (zaměřená pouze na sport - fotbal - mistrovství světa) lze posbírat v rozsahu cca 20-ti plných alb, v ceně přesahující 250 000 Kč, z čehož vyplývá, že se nemusí jednat o levnou záležitost.

V této kategorii lze pozorovat i "nepravé" sběratele známek - jejich hlavním koníčkem není primárně sbírání známek, ale jsou to třeba příznivci železnic, kteří už mají doma vláčky a známky s železniční tematikou sbírají jen jako doplněk. Z praxe lze uvést i další příklady - zákazník architekt sbírá mosty na známkách. Jiný zákazník kupuje horniny na známkách pro otce (geologa). Další zákazník - učitel historie kupoval pouze osobnosti na známkách a díky nim udržoval pozornost žáků při promítání ve výuce (přesně dle hesla J. A. K. - škola hrou...) Několik podobných případů lze zaznamenat i u sběratelů teritoriálních známek, ale oproti tématickým je jich mizivé procento. Příkladem může být zákaznice, která sbírala známky Argentiny, ale to jen proto, že tam rok žila. Znamky sbírala neuspořádaně, bez katalogu, prostě jen kupovala známky s nápisem Argentina z nostalgické vzpomínky. Jinak ji známky vůbec nezajímaly.

V případě tématického sbírání nelze mluvit o kompletnosti sbírek, protože známky s různým námětem květin, zvířat, dopravy atd. vycházejí a budou vycházet stále, lze říci dokud budou vycházet známky. Nelze je považovat za uzavřené sbírky. Jedinou výjimku lze pozorovat v oblasti kosmonautiky – kosmosu. Obrovská euforie, která zaplavila lidstvo v době dobývání vesmíru se musela projevit i na známkách. První ruská známka⁵ s námětem vesmíru byla vydána v roce 1951. Především pak v 70-tých letech vyšlo obrovské množství známek s touto tematikou. Jak zájem postupně uvaldal i známková tvorba ustala. Za posledních 10 let bylo celosvětově vydáno pouze několik známek s touto tematikou. Znamky s tematikou kosmosu lze nyní považovat za ukončené a kompletní. O žádné jiné oblasti tématického sbírání se to napsat nedá. Tématické sběratelství bych tímto opustil a nadále se držel pouze teritoriálního sběratelství, jež považuji za hlavní směr, kterým by se většina sběratelů měla vydat.

Obecné doporučení: pro sběratele tématických známek je jasné vymezení oboru, který bude sbírat stejně tak důležité jako vymezení oblasti pro sběratele teritoriálních známek.

⁴ Toto rozdělení je uvedeno dle aktuálně dostupných tématických katalogů na <http://www.stanleygibbons.com>

⁵ Zdroj: <http://www.stamprussia.com/cosmos.htm>

3. Literatura

Známky, jako obor sběratelského zájmu, jsou velmi dobře zdokumentovány v literatuře. Existuje spousta světových katalogů (nejznámějšími jsou firmy Gibbons⁶ a Michel⁷). Lze zakoupit detailnější katalogy pro jednotlivé země i přehledové pro různé části světa. Například Michel vydává aktuálně tištěný katalog pro Evropu v sedmi dílech a pak ještě jednotlivé země detailnější (viz obrázky 1 a 2). Vydávají se i katalogy pro tematické sběratelství. V každé zemi pak samozřejmě existují lokální více specializované katalogy. Katalogy lze zakoupit jak v papírové, tak v elektronické podobě. V obou případech jsou u známek ceny. Papírové katalogy mají své kouzlo (většinou pro starší generaci) a většina sběratelů na ně nedá dopustit. Nevýhodou je vydání aktualizovaného katalogu - firmy to dělají často v pravidelných intervalech (zpravidla 1x ročně) a vždy něco v katalogu změní. Lze ale konstatovat, že po dobu cca 5-ti let od vydání se katalog považuje za aktuální, změny mezi vydáními jsou minimální. Elektronická podoba katalogů, tak jak je známe z minula, kdy byla v PDF souboru zaslána v podstatě jen kopie tištěného katalogu na CD, je dávno pryč. Dnešní způsoby fungují na předplatitelském způsobu. Za určitý poplatek dostane uživatel unikátní heslo a přístupový kód s časově omezenou platností (zpravidla na 1 rok) a s ním může prohlížet v podstatě kompletní a vždy nejaktuálnější katalogy. Výhodou jsou zejména různé druhy vyhledávání, detailnější popisy než v tištěném katalogu a v neposlední řadě i kvalitnější obrázky známek.

Obrázek 1 - Katalog MICHEL – Německo

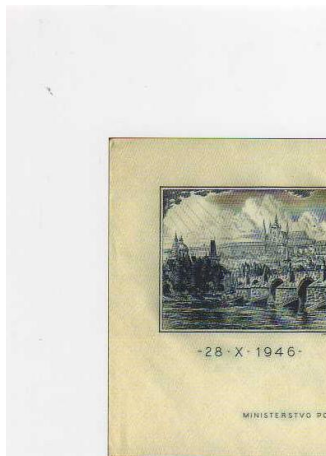

Obrázek 2 - Katalog Michel - Česko a Slovensko

⁶ <http://www.stanleygibbons.com>

⁷ <http://www.briefmarken.de/>

Kromě katalogů vycházejí i specializované publikace (viz např. Monografie č. 9 – obálky FDC, obrázek 3), knihy o tématických známkách, knihy detailně popisující jednu sérii, padělky známek, případně tiskařské techniky, používaná razítka, poštovní historii... Začínající sběratel zde může najít mnoho rad a informací.

Obrázek 3 - Monografie - obálky FDC⁸

Druhým zlatým pravidlem bych prohlásil heslo „bez katalogů to prostě nejde“. Jakmile si sběratel definuje oblast, kterou bude sbírat, je dle mého názoru (před nákupem známek) nejrozumnější zakoupit katalog a alespoň částečně jej prostudovat. Katalog by měl být nejnovější, a tím pádem aktualizovaný a platný. Nákup katalogu je nevratná investice a pro někoho se může zdát jako zbytečná, ale jak bude ukázáno na příkladu, může se bohatě vyplatit. Příklad z praxe. Neznalý sběratel přijde na burzu zakoupit sérii známek číslo 2898 – 2901 (ČSR II, rok 1989) s velmi rozšířeným, ale starým katalogem z roku 1997. Zde uvedená série stojí 47 Kč. V novém katalogu z roku 2011 stojí stejná série 11 Kč. Znalý prodejce na burze to samozřejmě ví, tak řekne zákazníkovi: „Ukažte mi kolik to má ve vašem katalogu?“ a klidně mu pak dá z ceny ještě 30% slevu a i tak to prodá za cenu trojnásobnou, než je aktuální cena.

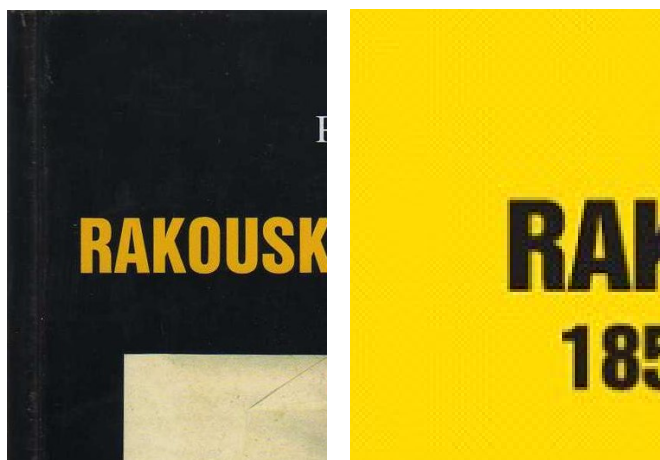
Vydávat katalogy v čechách se postupně snažilo mnoho firem, vždy ale bez většího úspěchu. Sběratelé i obchodníci používají katalogy POFIS, které jsou v pravidelných časových intervalech aktualizovány, chyby opravovány a lze konstatovat, že ceny zde uvedené jsou odrazem aktuální ceny na trhu, nebo jinak řečeno podle cen v katalogu POFIS se utvářejí ceny na trhu. Katalogy slouží jako vodítko pro tvorbu cen⁹.

⁸ Obálky FDC (anglicky First Day Cover). K naprosté většině známek vychází v den uvedení do prodeje i obálka s danou známkou a razítkem – nazývají se „obálky prvního dne vydání“ a jsou také předmětem sběratelského zájmu.

⁹ Paradoxem ovšem je, že firma POFIS známky neprodává. I proto u některých položek, které se běžně na trhu nevyskytují, je reálná cena výrazně vyšší než cena uvedená v katalogu. Jedná o velmi malou část známek a pro začínajícího sběratele to v podstatě nemá význam.

Přehled aktuálních katalogů pro jednotlivá období:

- 1850 - 1918, Rakousko - Uhersko (zkráceně RU),

Obrázek 4 - Katalog Hirš - Rakousko – Uhersko, I. díl, původní a opravené vydání

Tyto katalogy (monografie) jsou jedny z nejlepších vůbec. Jsou detailně zpracovány, obsahují velké množství fotografií i s popisy a hlavně cenami. Momentálně to nejlepší co lze na dané období sehnat. I. díl obsahuje známky, II. díl obsahuje celiny. Cena se pohybuje okolo 1000 - 1400 Kč/kniha.

- 1918 - 1939, Československo, První republika (zkráceně ČSR I),
- 1939 - 1945, Protektorát Čechy a Morava, Bohmen + Mahren (zkráceně B+M),
- 1945 - 1992, Československo, Druhá republika (zkráceně ČSR II),
- 1993 - 2012, Česká republika (zkráceně ČR),

Obrázek 5 - Katalogy vydávané firmou POFIS

Obecně platné a mezi obchodníky i sběrateli uznávané katalogy POFIS, které mají aktualizované reálné ceny. Katalogy lze zakoupit za cenu 448 Kč/ks. Všechny katalogy se díky dlouhodobému vývoji vyznačují přehledným zpracováním, nezatěžují zbytečnými informacemi, jsou obsahově plně dostačující, mají výbornou grafickou úpravu a hodně fotografií. Nelze než doporučit.

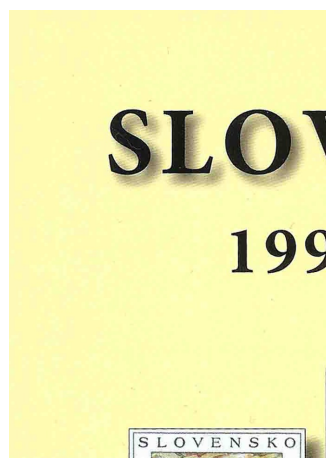
- 1939 - 1945, Slovenský štát (zkráceně SŠ),

Obrázek 6 - Katalog Album - Slovenský štát 1939 - 1945

Toto období je z hlediska náročnosti pro sběratele jedno z nejtěžších vůbec – vyskytují se zde různé druhy papíru, průsvitky, druhy lepu... Tento katalog je ale oproti jiným dle mého názoru nejpřehledněji zpracován. Vydáno slovenskou firmou Album (ekvivalent českého POFISu). Ceny jsou uvedeny ve slovenských korunách.

- 1993 - 2012, Slovenská republika (zkráceně SR).

Obrázek 7 - Katalog ZBERATEL - Slovensko 1993 - 2008

Přehledně zpracovaný katalog na dnes již uzavřené období do roku 2008 – ceny uvedeny v eurech. Od roku 2009 Slovensko používá euro a nevím o žádném novém katalogu.

Dříve vycházel pod hlavičkou POFISu katalog vše v jednom (5 v 1), který obsahoval vše z let 1918 – 2005. Vše bylo uzpůsobeno k maximální jednoduchosti a přehlednosti, byl nazýván “junior katalog“. , Nyní je vyprodán a o dalším nákladu nejsou informace. Katalog již není aktuální, ale pro úplného začátečníka, případně „mladého filatelistu“, který si chce sbírku jen srovnat jej mohu doporučit. Pokud někdo vyžaduje aktuální ceny v eurech, lze zakoupit specializovaný katalog vše v jednom MICHEL, viz obrázek 2, jazyk němčina.

Obecné doporučení: pokud to člověk myslí se sběratelstvím vážně je potřeba používat katalogy a to vždy ty nejnovější (aktualizované). Katalogem je potřeba začít.

4. Základní pomůcky

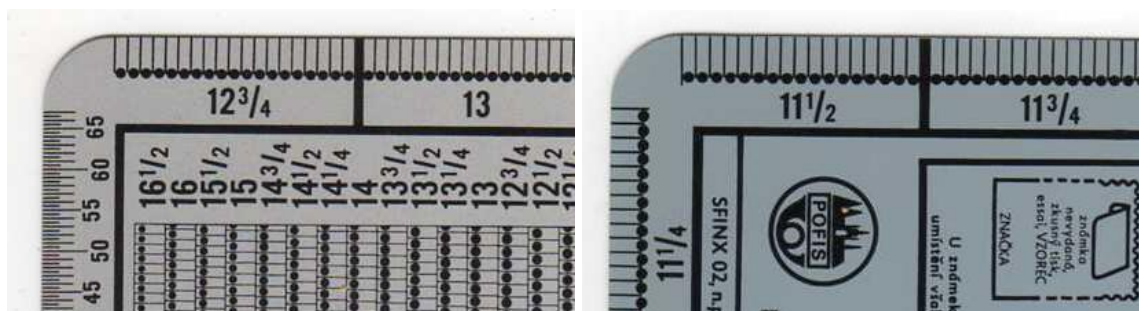
Kromě již zmíněné literatury a to především katalogů je pro sběratele nutnost vlastnit další vybavení a to minimálně pinzetu, lupu a zoubkoměr.

Ze zásady se známky neberou do rukou. K tomuto úkonu je určena pinzeta. I když si člověk myslí, že má ruce suché, není tomu tak. Každý dotek znamená zanechání části potu na lepu známky, což je při bližším pozorování vidět. Nelze obecně doporučit jen jeden typ pinzety. Někomu vyhovují pinzety větší, jinému menší, někdo preferuje na konci špičku, jiný lopatku (široká špička), někdo vyžaduje pinzetu se zahnutými konci, jiný s rovnými. Obecná rada – nekupte první pinzetu kterou uvidíte, ale vyzkoušejte si jich několik a různé druhy. Z praxe je důležité, aby pinzeta dobře seděla v ruce, neměla přehnaně vysoký odpor kleští a aby dobře podebírala známky jak v albu, tak z rovných ploch = pracovní stůl.

Druhou pomůckou je lupa. Existuje velké množství výrobců a nepřeborné množství lup, pro každého se něco najde. Z osobní praxe doporučuji typ lupy naznačené na obrázku 8. Jedná se o lupu v kovovém provedení (kvůli odolnosti), ke které často dostanete i pouzdro (na přenášení a zároveň ochranu), zvětšuje 8x až 10x, většinou má skleněnou čočku, kterou lze zaostřit, do rukojeti se dávají baterky a lupa svítí. Dnes se používají kvůli životnosti výhradně LED diody, žárovkové nekupovat. Lupa se používá tak, že se položí na dané místo a může se zkoumat, leží tedy na podkladu. Nedoporučuji lupy na čtení, nebo různé kapesní 2x zvětšující čočky – nic s nimi nevidíte. Cena tohoto typu lupy se pohybuje od 500 Kč výše.

Obrázek 8 - Lupa¹⁰

Poslední doporučenou pomůckou je zoubkoměr. Běžně se používá poměrně rozšířený hliníkový zoubkoměr POFIS (viz obrázek 9).

Obrázek 9 - Zoubkoměr POFIS

¹⁰ zdroj: <http://www.safepub.com>

Zoubkování známek je dáno počtem perforačních otvorů (dírek) na palec¹¹. Platí následující:

- hrubé zoubkování = velké perforační otvory = menší číslo,
- jemné zoubkování = malé perforační otvory = větší číslo.

Na zoubkoměru dále naleznete měřítko v milimetrech, druhy průsvitek¹² a polohy zkušebních značek¹³.

Práce se zoubkoměrem je následující:

- měřítka po obvodu jsou určeny pro známky přilepené na dopisech, nebo uložené v albových listech - přiložíte ke známce ze strany a měříte, zuby musí sedět přesně,
- měřítka uvnitř slouží pro volné známky - přiložíte známku a dojedete na příslušnou hodnotu.

Další pomůcky jako jsou UV lampy, mikroskopy, scanery, stojánky, lupy na čelenku a podobně si můžete nakupovat podle libosti, ale pro začínajícího sběratele nemají význam a jsem si jist, že je v začátcích nebudete potřebovat.

¹¹ dříve používaná jednotka délky, 1 palec = 2,54 centimetru, zdroj: <http://www.google.cz/>

¹² Průsvitka (též filigrán, vodotisk nebo vodoznak) je ochranný prvek listin, bankovek, kolkových známek, poštovních známek i jiných (nejen papírových) dokumentů. zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Průsvitka>

¹³ Razítkem (většinou to bývá jméno znalce) označená platnost/neplatnost známky. Poloha a směr je dán typem známky, případně přetisku.

5. Uložení známek

Pro ukládání známek slouží zásobníky a alba – často se stává, že se tyto dva pojmy zaměňují.

Zásobník je zpravidla kniha formátu A4, nebo A5 s tvrdými deskami a pevně všitými listy na kterých jsou různým způsobem přidělané linky do kterých se známky zastrkávají, zasunují. V poslední době se objevují i zásobníky, které mají na vnitřní straně hřbetu kroužkovou vazbu a listy s linkami (přihrádkami) se „zacvakávají“. Existuje opět mnoho firem, které zásobníky prodávají pod různými značkami a dle provedení a značky se liší i cena. Naprostá většina z nich je ale stejně vyrobena v Číně, nicméně značka zaručí alespoň částečně odpovídající kvalitu (nerozpadlou vazbu, nevyteklé lepidlo, rovně lepené linky...). Ceny zásobníků se pohybují od 250 Kč za nejlevnější provedení (16 stran) do 1 200 Kč za zásobník s koženkovými deskami (32 stran). Mezi českými sběrateli jsou stále velmi populární alba české výroby z Papíren Brno dnes prodávané pod značkou FILUX. Kvalita těchto zásobníků je na vysoké úrovni a tomu odpovídají i ceny. Volba zásobníku je čistě na sběrateli a jeho finančních možnostech. Jedná se dle mého názoru v tuto chvíli o nejlepší způsob uložení sbírky za adekvátní (rozuměj minimální) cenu. Například generální sbírka Československa z let 1945 – 1992 se vejde do dvou 32 listových zásobníků (lze samozřejmě rozložit i do více alb. Uvedená sbírka má katalogovou hodnotu 20 000 Kč a 2 alba pořídíte za 1 000 Kč – z toho plyne, že uložení Vás stojí přibližně 5% ceny sbírky.

Obecnou výhodou zásobníků je, že rozvržení sbírky v albu si volí sběratel sám – může si to udělat podle sebe, tak jak se mu to líbí. Na druhou stranu, často zmiňovanou nevýhodou může být zařazování nových přírůstků do sbírek a tím pádem i přeskládávání již uloženého, avšak tento problém částečně řeší zásobníky s kroužkovou vazbou a výměnnými listy.

Obrázek 10 - Zásobník na známky a příklad uložené sbírky známek

Albumem se rozumí sestava desek (obalu) a albových listů. Desky mohou být pérové (rozvírací), nebo šroubovací. Výhodou pérových desek je snadná rozložitelnost. V případě modifikace sbírky stačí rozevřít a list přidat. V dnešní době pérové desky jednoznačně převládají. Dle provedení desek (a opět značky) lze vybírat desky v cenách od 700 Kč za základní až po 2 000 Kč za kožené s potiskem. Do desek se vkládají albové listy. Tyto listy mohou být předtištěny, nebo čisté. Předtištěné listy mají okénka pro známky a jsou u nich popisy. Listy lze zakoupit ve dvou provedeních standart a luxus. Standardní kvalitou se rozumí pouze potištěné samotné listy. Luxusní kvalitou se rozumí listy s předpřipravenými okénky pro známky – někdy také nazývané „profesionálně zasklené“, nebo „pošetkované“. Listy vyrábí a prodává také velké množství firem u nás jsou nejrozšířenější listy Trojan na

československé známky a listy Schaubek na ostatní státy. Podstatným rozdílem oproti zásobníku je pořizovací cena listů a desek. Pro příklad si opět zvolím výše uvedenou sbírku ČSR II (1945 - 1992). Jen základní albové listy Trojan Vás vyjdou na 5 530 Kč¹⁴, zasklení na cca 3 000 Kč (je to hodně práce) a desky (budete je potřebovat minimálně 4) na 2800 Kč pokud vezmu nejlevnější variantu. Celkové náklady na uložení sbírky za 20 000 Kč Vás vyjdou na 11 330 Kč. Další komentář netřeba¹⁵. Pokud si podobnou sestavu objednáte v Německu (Schaubek) vyjde Vás na 703 euro¹⁶, což je přibližně 17 500 + poštovné.

Obrázek 11 - Album - v tomto případě Maďarsko

Dříve se hodně používaly různé filatelistické nálepky pro lepení do alb – na většinu starších známek lze nalézt stopy (poničený lep) po těchto nálepkách, nebo přímo nálepky. Dříve nebyly zásobníky a známky se tedy lepily nálepkou přímo k albovému listu. Dnes se používá už pouze bezkontaktní uložení známek a to buď zasunutím do řádku v zásobníku, nebo zasunutím do okénka na profesionálně zaskleném albovém listu. Kontaktním uložení (přelepením nálepkou) známky výrazně ztrácí cenu. Proto je vždy potřeba zakoupit listy „zasklené“.

Obecné doporučení: nejlevnější způsob je ukládání známek do zásobníku. Generální sbírku lze uložit jak do zásobníků tak i do alb. Záleží pouze na finančních prostředcích. Nevýhodou alb je, že v případě specializace, nejsou na tyto speciality předtištěné listy a známky se stejně musí dávat na volné listy, nebo do zásobníku. Uložení na albové listy je výrazně dražší, ale sbírka vypadá pak lépe. Obecně platí že známky musí být uloženy na suchém místě se stabilní teplotou a vlhkostí – běžné pokojové podmínky jsou plně dostačující. Sklep, půda, nebo garáž jsou v tomto ohledu naprosto nevyhovující, stačí rok a sbírka je znehodnocená. Největším nepřítelem známek je vysoká vlhkost doprovázená změnou teploty. Poslední rada na závěr: zásobníky i alba musí vždy stát, nesmí ležet na sobě. Po delším čase (řádově roky) dochází k tlakovému přilepení známek k podkladu, případně k prolisování linek do známek a známky se takto zničí.

¹⁴ <http://www.itrojan.cz>, ceny platné k 23. 5. 2012

¹⁵ Nemohu si odpustit praktickou poznámku k cenám. Pokud se někdy sběratel rozhodne prodat svou sbírku, obchodník bude zajímat pouze obsah z hlediska známek, obalový materiál se zásadně nepočítá, nebo jen za zbytkovou cenu.

¹⁶ <http://www.schaubek.de/Czechoslovakia>, ceny platné k 23. 5. 2012

6. Sbírání známek

Před samotným výčtem jednotlivých období je potřeba ještě zmínit kvalitu známek. Známky existují:

- **čisté** = bezvadné, neražené s neponičeným lepem, všechny zuby, v katalogu mají označení **, někdy se také nazývají svěží.
- **nálepkové** = neražené, se stopou po nálepce, nebo nálepkou na zadní straně, všechny zuby, označení v katalogu je *. Pokud není v katalogu uvedena cena mají známky na nálepce hodnotu přibližně 20 procent známek bezvadných.
- **ražené** = známky ražené razítkem, v katalogu mají označení o.

Pro tuto práci je výše uvedené rozdělení dostačující. Kvalita a samotné hodnocení známek by vydalo na celou knihu. Lze rozebrat, jak se změní cena při chybějícím zubu, jak je to s opravovanými lepy, vícenásobnými nálepkami, různými razítky a podobně. V celé následující části (pokud není uvedeno jinak) se zabývám pouze známkami bezvadnými ** a ceny jsou vztahovány k nim.

Nyní bych rozebral specifika jednotlivých období.

6.1 Rakousko – Uhersko (1850 – 1917)

Toto období bych začínajícímu sběrateli rozhodně nedoporučoval a to ze dvou hlavních důvodů:

- nejedná se totiž pouze o území "českých" zemí, ale je zde zahrnuto i Rakousko, Maďarsko, část Polska, Slovinsko, část Itálie atd. Prostě všechna území bývalého Rakouska-Uherska,
- celková náročnost jak rozsahová (znalostní) tak i finanční je pro začínajícího sběratele nevhodná. Spousta známek vyšla v několika nákladech v různých odstínech barev, na různých územích atd. - vyznat se ve všem je opravdové umění a vyžaduje hodně času stráveného studiem.

Období RU je mezi sběrateli považováno za vrchol, nelze s ním začínat. RU už je opravdu pouze pro znalce s dlouhodobými zkušenostmi.

6.2 Československo, První republika (1918 – 1939)

Obecně nemohu sběratelům doporučit začínat tímto obdobím. Bylo vydáno sice pouze 351 začíslovaných známek (bez doplatních, leteckých, atd., kterých je cca 150), ale finanční náročnost stejně tak jako rozsahová (znalostní) je u známek ČSR I značná. Dále je nutno přihlédnout k faktu, že některé známky jsou běžně nedostupné a nezáleží na tom, kolik máte peněz¹⁷. Rozsah cen známek je od 1 Kč až do cca 10 mil. Kč za nejdražší známku¹⁸. Lze tedy

¹⁷ Zde už ani nerozhoduje výše konta. Některé známky prostě člověk mít nemůže, protože vlastníci je neprodají - jedná se většinou o dobře situované sběratele, kteří nemají důvod drahé známky prodat. Je to pro ně čest je vlastnit.

řící, že sběratel nemůže nikdy poskládat generální sbírku známek (všech cca 500 známek), vždy bude něco chybět, sbírka bude neúplná. Pro představu: hodně neúplná základní sbírka se pohybuje okolo 20 000 Kč. Pěkná, reprezentativní sbírka ČSR I se pohybuje okolo 50 000 Kč, sbírky nad 100 000 Kč jsou již výjimečné a spousta sběratelů k této hranici nikdy nedojde. Horní limity neomezeny.

Pokud se sběratel rozhodne sbírku ČSR I přece jen vybudovat, lze doporučit tři níže uvedené postupy:

- nechat si připravit základní sbírku za dohodnutou cenu,
- začít ze zadu katalogu, zde jsou nejdostupnější známky,
- začít od začátku katalogu a stanovit si limit.

Dle mého názoru systémově nejlepší způsob jak začít sbírat známky ČSR I je nechat si připravit základní sbírku do předem domluveného finančního limitu od odborníka. Pokud si zákazník stanoví limit například 20 000 Kč budou mu do sbírky nachystány všechny známky od nejlevnějších až do stanoveného limitu = všechny levné známky tam budou, ale na známky za 500 Kč a více se už nedostane, protože by se limit překonal. Následně může sběratel sbírku doplňovat dle finančních možností až do konce života. Pokud si stanoví limit například 40 000 Kč, budou tam známky i za 1 000 Kč ale dražší zase ne. Cenový trychtýř se jakoby uzavírá = známky potom přibývají pomalu a jsou stále dražší.

Druhou možností je začít „ze zadu katalogu“ a postupně takto kupovat všechny známky. Poslední známka ČSR I byla vydána v roce 1939 (má číslo 351). Tento způsob sbírání je ze začátku finančně nenáročný, ale to se změní asi tak od známek číslem 200 a níže. Známky budou dražší a dražší a do roku 1918 se nikdy nedostanete (tedy pokud něco nepřeskočíte...). Tento způsob je vhodný pro sběratele, kteří sbírají odzadu – začali ČR, následně ČSR II, přes B+M, až k ČSR I. Někam se prostě dostanou a tam skončí (tečka). To co mají, mají alespoň ucelené a to jim stačí.

Třetím způsobem je začít „ze předu katalogu“ a stanovit si limit, např. 300 Kč za známku. Stačí otevřít katalog a postupně začít nakupovat. Tento systém má však své nevýhody a to právě v tom daném limitu. Pro příklad zvolím již výše uvedených 300 Kč - hned první série Hradčany - základní sestava bez nevydaných známek stojí celá 1600 Kč, každá jednotlivá známka ze série stojí méně než 300 Kč, ale poslední 1000h (katalogové číslo 26) stojí 500 Kč. Zde nastává otázka a později rozhodnutí zda sérii doplnit, nebo nechat bez poslední hodnoty? Já osobně bych jí doplnil (ale původní podmínka 300 Kč už neplatí - a to jsme u první série...). Proto raději odkazuji na první možnost, kde zkušený obchodník Vám rovnou tuto sérii dá celou (protože tak to má být) a ubere jinde, tak aby celek zůstal kompaktní a nebyly zde zbytečně neúplné série.

Vzhledem k finanční náročnosti známek ČSR I je dobré zvážit, zda by nebylo vhodnější sbírat známky „nálepkové“, v katalogu označeny jednou hvězdičkou *. Příklad: známky číslo 173-175 stojí v bezvadné kvalitě ** 590 Kč, s nálepkou * 120 Kč. To je přibližně 1/5 ceny. Pokud je nálepka lehká¹⁹ kvalitu známky to nijak zvlášť nedegraduje. Jestliže u jiných období zásadně nedoporučuji sbírat známky s nálepkou *, u ČSR I tato možnost přichází v úvahu. Pokud jsem výše uváděl, že za 20 000 Kč je děravá základní

¹⁸ Jedná se o rakouskou známku s obráceným přetiskem Pošta československá 1919 na žilkovaném papíru. Známkou je pojištěna na 10 mil. Kč

¹⁹ Hodnocení kvality známek by vydalo na samostatnou práci. Lehkou nálepkou se rozumí známka, která má na straně lepu přilepenou jednu nálepkou za okraj = není tam těch nálepek 5 přes sebe a není stržen známkový papír.

sbírka bezvadných známek, tak za stejnou sumu pokud si známky koupíte na nálepce dostanete sbírku v rozsahu 50 000 Kč sbírky (ale na nálepkách).

Obecné doporučení: stanovit si limit a nechat si připravit základní sbírku, kterou dle vlastního uvážení dále rozšiřovat, nebo "zakonzervovat" a uložit. Přičemž jako vždy - výše limitu = peníze, jsou ten rozhodující faktor toho, jak bude sbírka ve výsledku vypadat. Pokud je Váš rozpočet omezen na cca 10 000 Kč radím - nepouštět se vůbec do ČSR I a raději rozšířit jinou sbírku o pár specialit. Znovu opakuji, nedoporučuji začínat rovnou s ČSR I, ale pokud ostatní sbírky už máte je zde vodítko jak začít.

6.3 Protektorát Čechy a Morava, Bohmen + Mahren (1939 – 1945)

Období Protektorátu Čechy + Morava je z hlediska známkové tvorby a tím pádem i sběratelství ideální pro začínajícího sběratele. Pokud se nebude pouštět do specializací lze celou generální sbírku pořídit v cenách od 700 Kč do 16000 Kč dle rozsahu a finančních možností. V tomto období bylo vydáno 122 výplatních známek, dále pak známky novinové, doruční doplatní, služební a známka pro obchodní tiskoviny²⁰.

Postup při budování základní sbírky je následující:

- základní sada známek = známky které mají v záhlaví název státu BOHMEN und MAHREN, nebo DEUTSCHES REICH stojí 700 Kč. V ceně jsou zakalkulovány známky č. 20-122, dále pak známky novinové, doruční doplatní, služební, známka pro obchodní tiskoviny a lipové meziarší.
- Následuje doplnění sbírky o první přetiskovou sérii známek č. 1-19²¹. Cena série je 1000 Kč. Nyní je základní generální sbírka kompletní obsahuje všechny vydané známky. Celkové náklady do 1700 Kč. Toto je minimum, které lze považovat za sbírku.
- Část známek v tomto období vycházela v archové úpravě s kupóny. Podle rozvržení archu a známek (nastojato, naležato) lze rozlišit kupóny pravé a levé, nebo horní a dolní. Rozšíření sbírky o tyto základní kupóny stojí 1800 Kč (nejsou zde započítány kupóny z přetiskové série).
- Sbírkou by dále měla obsahovat i doplatní meziarší, cena je 230 Kč za trhané, 350 Kč za řezané. Je jedno které zvolíte. V tuto chvíli (za celkovou cenu přibližně 4000 Kč) máte reprezentativní sestavu známek. Takto poskládanou sbírku nabízím za 3490 Kč – ale pouze na objednávku, dodací doba je cca 14 dní.
- Pokud se sběratel rozhodne pokračovat i nadále doporučil bych zakoupit sestavu kupónů ke známkám č. 17, 18 a 19 z první přetiskové série. Tyto kupóny stojí 6000 Kč. S těmito kupóny se bude jednat o sbírku už za 10 000 Kč. Sbírkou bude obsahovat všechny známky, u známek s kupóny jejich základní variantu a dále pak lipové a doplatní meziarší.

²⁰ ačkoliv se může zdát, že sbírání B+M je jednoduché, existuje mnoho různých variant známek, deskových čísel a specialit. Jsou sběratelé, kteří sbírají pouze známky B+M a mají to na celý život.

²¹ v době těsně po obsazení Československa a vzniku Protektorátu B+M nebyly k dispozici žádné nové známky s názvem vzniklého státu. Proto byly použity výplatní známky Československa a byly přetisknuty.

- Poslední známku, která by ve sbírce neměla chybět je připouštěcí známka Terezín²². Její cena je 6000 Kč. S touto známkou lze sbírku nazvat kompletní generální sbírkou B+M (celková cena 16 000 Kč).

Obrázek 12 - Příklad známek B+M, první přetisková série (č. 1-19) a známka Terezín (Pr1).

Samozřejmě, že jde dále sbírku rozšiřovat - v kupónech lze rozlišit hvězdičky a křížky, lze sbírat desková čísla, rohy archů, atypické kupóny, deskové vady atd. Všechna tato rozšíření už ale spadají pod specializaci a to není předmětem tohoto pojednání.

Obecné doporučení: základem každé sbírky je vždy sestava všech známek, která v období B+M vychází na 1700 Kč. Další rozšiřování rozmyslet dle finančních možností ale vždy se držet schématu, že je lepší posbírat systematicky nějakou sestavu kompletní (například kupóny i včetně těch drahých, než fragmenty různých kupónů a rohů od různých známek). Sbírká s kompletními kupóny vychází na 10 000 Kč s Terezínem na 16000 Kč

6.4 Slovenský štát (1939 – 1945)

Začínajícímu sběrateli nedoporučuji pouštět se do tohoto období. Jen první série je v cenové hladině 10 000 Kč. Ostatní známky jsou levnější ale celkově se základní sbírka (včetně doplatních) blíží 20 000 Kč. Na Slovensku v tomto období existuje velké množství odchylek v papírech, průsvitkách, přetiscích, zoubkováních, lepech... Pro začátečníka není snadné se v tom vyznat. Pokud sbírku chcete, nechte si ji připravit stejným způsobem jako sbírku ČSR I.

6.5 Československo, Druhá republika (1945 – 1992)

Rozsahem známkové tvorby se jedná o největší soubor známek. Z časového hlediska se jedná o dlouhých 47 let. Přesto pokud sběratel chce něčím začít – doporučil bych mu právě ČSR II. V tuto chvíli je cenově dostupné, lze konstatovat že i výhodné a z hlediska sbírání

²² Nejedná se vyloženě o výplatní známku pro poštovní styk. Zjednodušeně: pokud jste v období Protektorátu B+M chtěli poslat balíček do židovského ghetta Terezín, musela na něm být nalepena tato známka, aby se balík dostal k adresátovi. Pokud známka chyběla, balíček byl zabaven.

jako takového i poměrně jednoduché. V následujícím výčtu se nezastavím pouze u generálních sbírek, ale doporučím i další možnosti jak v tomto období pokračovat a jak sbírku rozšiřovat.

6.5.1 Známky

V níže uvedené tabulce vidíte rozpis cen kompletních ročníků známek – levá část tabulky. Takto lze zakoupit dle finančních možností jednotlivé ročníky postupně, nebo rovnou jako komplet. Do sbírky patří i známky letecké, doplatní, novinové, služební a výplatní (v katalogu uvedeny na konci). V sestavách nejsou známky z aršíků, protože známky se z nich většinou nevytrhávají, aršíky se nechávají v celku. Katalogová cena známek je: 10373 Kč
Tuto sbírku nabízím za 8950 Kč²³ - dodání do cca 14 dní.

Obrázek 13 - Příklad, kompletní ročník známek 1981

6.5.2 Aršíky

Pokračování se nabízí samo – doplnění sbírky o aršíky. Kompletní sestava základních aršíků (dle katalogu) stojí 8 713 Kč. Aršíky nabízím ve 4 sadách, odstupňováno dle let a ceny – pravá část tabulky.

Pro období ČSR II je v katalogu začíslováno 2676 (=3029–353) položek (známky + aršíky), dále pak 74 leteckých, 36 doplatních, 10 novinových, 15 služebních a 1 výplatní známka. Celkem tedy 2812 položek.

²³ <http://www.znamky-mince.cz/rozsirena-sbirka-sleva-5.html>

Rok	Cena katalog	Rok
1945	121	1970
1946		1971
1947	43	1972
1948		1973
1949	220	1974
1950	188	1975
1951	154	1976
1952	179	1977
1953	242	1978
1954	727	1979

Obrázek 14 - Ceny jednotlivých ročníků a aršíků

Nyní je sbírka kompletní a lze ji nazvat generální – katalogová cena: 19 086 Kč. Tuto generální sbírku nabízím za 16990 Kč²⁴ - dodání do cca 14 dní.

To co sběratelé před Vámi museli 47 let poctivě sbírat, platit a zakládat do zásobníku Vy můžete nyní zakoupit v podstatě za jeden průměrný plat! Pokud má sběratel generální sbírku ČSR II hotovou lze ji samozřejmě dále doplňovat a rozšiřovat. Níže jsou uvedeny okruhy, kterými se nejčastěji ve sbírání pokračuje. Řazení okruhů po sobě je naznačeno tak, aby se sbírka rozrůstala systematicky. Nicméně konečný výběr okruhu je na samotném sběrateli – lze přeskakovat dle libosti podle toho, co je každému nejbližší (+ na co finančně dosáhne) a naznačenou posloupností se nemusí řídit.

6.5.3 Kupóny a soutisky

V letech 1945 -1949 vycházely známky v archové úpravě stejné jako v B+M. Lze tedy rozlišit kupóny horní (v katalogu: KH) a dolní (KD) případně pravé (KP) a levé (KL). Základní sestava (vždy pár) včetně leteckých stojí 3000 Kč. Dále lze posbírat rohy těchto archů (v katalogu VK1-4), cena 9 700 Kč – jedná se ale o mravenčí práci, proto je lepší

²⁴ <http://www.znamky-mince.cz/generalni-sbirka-sleva-10.html>

zakoupit tuto sestavu jako komplet. V následujícím období se nepravidelně a neuspořádaně vydávaly známky v různých archových úpravách s kupóny. Podle rozsahu (kupón pravý, levý, spojka...), který si sběratel nadefinuje se sestava kupónů pohybuje v rozmezí od 1 000 Kč (za jednotlivé kupóny) do 5 000 Kč (za všechny varianty všech kupónů. Příklad: známka 2982 - Palach, s jedním kupónem stojí 30 Kč, kompletní sestava stojí 230 Kč – viz katalog).

Obrázek 15 - Kupóny sv. Vojtěch (450 - 452), soutisky Palach (2982)

6.5.4 Přepážkové listy

V průběhu celého období ČSR II vycházely známky na tzv. přepážkových listech (PL). Podle počtu známek na listu se vžilo označení čtyřblok, desetiblok, dvanáctiblok atd. v katalogu označené PL(4), PL(10), PL(12) atd. Přepážkové listy pro naše účely lze rozdělit do 2 skupin:

- PL(4) + ostatní PL
- PL(10) desetibloky

Do první skupiny se řadí:

- PL(4) edice Umění, roky 1966 – 1992, cena celkem 6 520 Kč,
- PL(4) edice Pražský hrad, roky 1969 – 1982, cena celkem 1 085 Kč,
- PL(4) edice Bratislavské gobelíny, roky 1974 – 1976, cena celkem 170 Kč,
- PL(4) edice Bratislavské motivy, roky 1977 – 1986, cena celkem 550 Kč,
- Ostatní PL4, které nevyšly ve výše uvedených edicích, cena celkem 2 352 Kč,
- Ostatní PL, jiná tisková úprava než PL(4), cena celkem 2560 Kč.

Katalogová cena kompletní sbírky PL je 14097 Kč. Tuto sbírku nabízím jako komplet za zvýhodněnou cenu 10 990 Kč - dodání do cca 14 dní. Lze ji také zakoupit jednotlivě (postupně) po jednotlivých částech.

Druhá skupina obsahuje všechny desetibloky PL(10) a často je sem řazen i dvanáctiblok PL(12) známky č. 574, Julius Fučík. Kompletní ucelená sbírka desetibloků je poměrně vzácná, celková cena je 135 000 Kč. Sbírká se v podstatě nedá koupit jako komplet, musí se kupovat po jednotlivých sériích. Levnější desetibloky lze sehnat poměrně snadno a rychle. Dražší kousky se objevují pouze občas a nejdražší jsou dostupné v podstatě pouze na sálových aukcích a je potřeba čekat na nabídku. V případě intenzivního sbírání, lze sbírku poskládat v časovém horizontu 1 - 2 let, ze začátku to jde rychle, drahé položky přibývají pomalu. Kompletní sbírka desetibloků je „ozdobou“ každé sbírky.

Obrázek 16 - Příklad desetiblok Horská služba (2369) a přepážkový list PL4 umění (2054)

6.5.5 Typové známky

Typové známky jsou známky, které vznikly vědomým zásahem rytce (tvůrce známky) do tiskové desky. Nejedná se tedy o vadu, jedná se o úmyslnou změnu. Typových známek (a samozřejmě aršíků) je relativně velké množství. Kompletní seznam byl uveden v katalogu POFIS z roku 1997 a jsou toho 4 plné stránky popsané malým písmem. Typové známky jsou oblíbené a sbírají se. Ze sběratelského hlediska (specializace) se vlastně jedná o „jiné“ známky – díky zásahu rytce mají jinou kresbu a proto by ve sbírce měly být. Celkovou cenu odhadují ke 100 000 Kč za 95 procent z nich, ostatní jsou nedostupné (běžně se na trhu v podstatě nevyskytují). Při intenzivním sbírání je to tak na 2-5 let, ze začátku to jde rychle, poslední chybějící kusy se hledají dlouho.

Obrázek 17 - Typová známka (1813) - vlnovka přes "h"

6.5.6 Deskové vady, výrobní vady

Deskové vady jsou vady vzniklé při výrobě známky díky vadě na tiskové desce. Tato vada se přenesla na známku – jedná se o různé trhlínky, čárky a vrypy. Oproti typovým známkám se jedná o neúmyslné vady. Výrazné deskové vady se periodicky opakují vždy na stejném známkovém poli v archu a jsou katalogizovány. Deskové vady proto nelze zaměňovat s nahodilými výrobními vadami. Výrobní vadou se rozumí vada vzniklá špatným

technologickým procesem výroby známky. Většinou se jedná o chybějící barvu, nebo nedotisky. Výrobní vady jsou také uvedeny v katalogu. Pro tuto oblast platí to samé, co pro typové známky. Za 100 000 Kč seženete během 5-ti let 95% vad a zbytek je nedostupný.

Obrázek 18 - Desková vada na aršíku A360-2, nazývaná "zlomená tlapa".

V tuto chvíli jsem obsáhl převážnou část toho, co lze v ČSR II sbírat. Vždy se najdou další speciality jako jsou různé druhy papíru, různé zoubkování, lze sbírat datumy tisku, známkové sešitky, aršíková pole, tiskové desky, atd. V tomto výčtu jsem se zabýval pouze známkami a pouze z pohledu začínajícího sběratele. Stejně obsáhlý katalog jako je na známky je i na celiny (pohledy) a celistvosti (dopisy), lze sbírat obálky prvního dne vydání známky FDC (kniha Monografie – viz obrázek 3), nálepni listy atd. Jak vidět, období ČSR II je hodně rozmanité a každý si v podstatě může vybrat.

Obecné doporučení: sestavit generální sbírku známek cena 17 000 Kč. Dále by měla následovat sbírka PL za 11 000 Kč, lze posbírat i kupóny 3 000 Kč a dle finančních možností rozhodnout co sbírat dále. V případě neomezené finanční zásoby by má volba padla na desetibloky, s omezenými financemi bych postupně šáhl typové známky či deskové vady.

6.5.7 Finanční poznámka k ČSR II

Cenové souvislosti a aktuální výhodnost ČSR II se pokusím vysvětlit na příkladu série číslo 2898 – 2901, Obojživelníci. Nominální hodnota těchto známek je 14 Kč. Tuto cenu musel sběratel zaplatit v roce 1989 za uvedenou sérii. Nutno si uvědomit, že průměrný hrubý plat byl 3 170 Kčs²⁵. Jízdenka v MHD stála 1 Kčs, pivo 2 Kčs – jinak řečeno za uvedenou sérii se mohl člověk týden vozit sem-tam, nebo si dát 7 piv. V roce 1997 byl průměrný plat 10 802 Kč hrubého a uvedená série stála v katalogu 47 Kč. Plat byl cca 3,5x vyšší a uvedená série se zhodnotila přibližně stejně, také 3,5x. Jemné rozdíly zanedbejme. A máme tu rok 2011 – průměrný plat 24 319 Kč hrubého, jízdenka v Praze stojí 32 Kč, pivo 30 Kč. Uvedená série stojí v nejnovějším katalogu POFIS z roku 2011 pouze 11 Kč (slovy JEDENÁCT). Za tuto cenu se dnes nesvezete ani kousek, natožpak si někde dát alespoň malé točené. Faktorů proč tomu tak je, je mnoho a rozebírat je, je nad rámec této práce. Je to prostě fakt. Uvedený cenový pokles není patrný samozřejmě u všech známek, týká se to především 70. a 80. let.

²⁵ Zdroj: http://www.czso.cz/csu/dyngrafy.nsf/graf/mzdy_1985_

V tuto chvíli bych si dovolil tvrdit že známky jsou na minimálních cenách. Často se zákazníci ptají, jak to bude s cenou dále, jestli bude klesat. Skleněnou kouli nemám, ale jsem si skoro jist, že obchodníci je už levněji prodávat nebudou i kdyby v katalogu bylo napsáno cokoliv. Nevypadlo by se to, práce totiž také něco stojí a známky nebudou zdarma. Momentální situace je taková, že poptávka po sbírkách převyšuje nabídku – v podstatě nestačíme sbírky připravovat z čehož plyne, že není důvod zlevňovat. Osobně předpokládám, že cena bude stagnovat na nynější úrovni. Další otázkou bývá, proč je generální sbírka tak levná? Odpověď je jednoduchá: protože je složena z nejlevnějších známek. Pokud někdo bude chtít dražší známky (například typové), není problém je sehnat a sbírka bude rázem drahá. Celý tento odstavec bych v jedné větě shrnul následovně: ještě nikdy to nebylo levnější.

6.6 Česká republika (1993 - 2012)

Toto období je specifické především faktem, že všechny známky jsou stále platné a větší část z nich lze stále zakoupit na filatelistických přepážkách České pošty, případně u prodejců. Pokud má známka nominální hodnotu 27 Kč, lze ji za tuto cenu koupit na poště. Katalog udává také 27 Kč. Je nutno si uvědomit, co je vlastně těch 27 Kč na známce. Je to nominální hodnota známky, za kterou si ale u České pošty dopředu předplácíte nějakou službu, kterou v budoucnu použijete a nebo taky ne. Nejsou to peníze v klasickém smyslu (nelze je použít na zaplacení složenky na poště). Známký jsou pro Českou poštu (stále státní podnik) výborný obchodní artikl. Sběratelé si známky koupí a zařadí do svých sbírek, předplacenou službu jako takovou tedy nevyužijí. Pošta tím pádem inkasuje finanční prostředky za něco, co nebude muset nikdy dělat. Náklady jsou minimální - pouze potištěný papír.

Vzhledem k faktu, že známky z posledního období jsou běžně dostupné za své nominální hodnoty a lze je zakoupit v podstatě kdekoli není potřeba se tímto obdobím nadále zvlášť zabývat. To co sběratel chce, může si koupit. Nejdražší známky z tohoto období jsou hned ze začátku, ale jedná se pouze o roky 1993 - 1996. Kompletní ročník známek 1993 lze zakoupit za 450 Kč (nominál je 232 Kč - tedy cca 2x tolik), roky 1994 - 1996 lze zakoupit za nominální hodnotu + cca 20%. Základní sbírka známek a aršíků z let 1993 - 2012 vychází na 8 500 Kč, sbírka doplněná o přepážkové listy (PL) vychází na 20 000 Kč. Dle finančních možností lze sbírku ČR (podobně jako ČSR II) dále rozšiřovat o různé soutisky známek, sešitkové listy, automatové známky, deskové vady, výrobní vady atd.

Další eventualita, jak sbírat známky České republiky je sbírat ročníková alba. Česká pošta vydává modrá alba ve kterých jsou známky za celý rok a oficiální černotisky. Od r. 1994 se všechna alba vyskytují poměrně často. Cena jednotlivých alb se pohybuje okolo 700 – 1000 Kč. Problém je s ročníkem 1993 - toto ročníkové album je poměrně vzácné, jeho cena se dnes pohybuje okolo 8 000 Kč. Při nákupu ročníkových alb je nutno dodržet podmínku, že číslo černotisku a číslo alba musí být stejné. Jedině takto platí udávaná cena. Samotné modré destičky nemají cenu v podstatě žádnou (pouze rok 1993 se prodává draž, okolo 1 000 Kč). Destičky a černotisky s jiným číslem mají cenu pouze černotisku.

Období od roku 1993 je spojeno s rozvojem podnikání a tento rozvoj zasáhl samozřejmě i odvětví filatelie. Zatímco do r. 1989 bylo vše (známky, obálky, celiny) vydáváno oficiálně poštou, později se objevilo mnoho filatelisticky vypadajících výrobků, které ale s poštou (a poštovním stykem) nemají nic společného. Jedná se o různé tisky (přílohy časopisů), neoficiální přitisky na pohlednice, neoficiální přitisky na kupónové

známky, pamětní listy, příležitostné listy apod. Před tímto druhem sběratelského materiálu bych důrazně varoval - nesbírat, jedná se o tendenční zboží, po kterém za pár let - jak se říká "ani pes neštěkne". Jako soukromá osoba si mohu nechat natisknout v podstatě cokoliv a mohu to vydávat za filatelisticky hodnotný materiál (unikát), ale žádnou cenu to nemá a nikdy mít nebude. To co bylo oficiálně vydáno poštou, bude uvedeno v katalogu a vždy bude mít svou cenu - to co v katalogu není, jako by nebylo. Neoficiální vydání je lepší nesbírat.

Obecné doporučení: pokud se už rozhodnete sbírat známky tohoto období, není nic snazšího, než navštívit nějakou specializovanou filatelistickou přepážku (na každé větší poště) a známky si zakoupit. Případně lze známky objednat u zásilkové služby České Pošty. Známky, které již není možno takto objednat lze následně dokoupit u specializovaných prodejců za zvýšené ceny. Obecně ale nedoporučuji momentálně sbírat známky ČR vůbec. Nyní je jejich cena rovna jejich nominální hodnotě, ale jednou (například až přejdeme na měnu euro) známky přestanou platit a jejich cena znatelně klesne. Více k tomuto tématu je uvedeno v následující kapitole u Slovenské Republiky 1993 - 2008.

6.7 Slovenská republika (1993 – 2008)

Po rozdělení Československa (ČSFR) na dva samostatné státy došlo také k změně měny a byly také samozřejmě vydávány nové známky. Toto období je z hlediska sběratelství nyní dosti výhodné - jedná se o uzavřené období (žádná další známka nebude vydána) a známky jsou nyní relativně levné. K výraznému poklesu ceny došlo při přechodu ze slovenských korun na euro. Jak bylo uvedeno výše, známkou si kupujete službu pošty (doručení balíku, dopisu) a to do výše nominální hodnoty na známce uvedené. V době platnosti (do konce roku 2008) jste jakoukoliv známku mohli nalepit na dopis/balík a tím pádem neplatit za uvedenou službu hotově na poště. Známky si v podstatě držely cenu za kterou byly nakoupeny. S přechodem na euro však všechny tyto známky pozbyly platnost - na dopis/balík je nyní nalepit nemůžete. Ceny známek, které neplatí a je jich relativně hodně, musely zákonitě klesnout a to až pod původní nominální hodnotu. Nyní lze tedy známky z tohoto období koupit levněji, než za kolik je původní sběratel nakupoval a to až o 50%. Těsně před přechodem na euro se známky prodávaly dokonce za 20% nominálu, jen aby se jich majitelé zbavili. Zhodnocení známek se tedy rozhodně nekonalo - špatná investice. Podobný osud čeká všechny sbírky České republiky s přechodem na euro (jednou to přijde). Není ale potřeba zoufat, vždy v minulosti to tak bylo - viz známky Československa 1945-1992, které jsou nyní na bezkonkurenčně nejnižší hodnotě/ceně.

Obecné doporučení: pokud se rozhodnete sbírku SR zakoupit doporučuji kontaktovat nějakého obchodníka. Vzhledem k faktu, že známky jsou neplatné a nelze je už zakoupit na poštách, ani jiná možnost v podstatě nezbývá. Sbírkky jsou k dispozici podle rozsahu již od 5000 Kč. Rozšiřování o cokoliv dalšího je možné a řídí se stejnými pravidly které jsem popsal v části o České republice.

6.8 Slovenská republika (2009 – 2012)

Toto období je na sbírání nejjednodušší, veškeré známky jsou stále k dostání na slovenských poštách. Známky mají nominální cenu uvedenou v eurech a jejich platnost lze odhadovat na dlouhé roky dopředu.

Pokud si známky objednáte u českého obchodníka, musíte počítat s různě vysokou marží, kterou si ke známkám připočítá = musí na Slovensko zajet, známky koupit, dovést zpět a zde prodat. Pokud máte 1x ročně cestu na Slovensko, lze známky zakoupit přímo tam.

Obecné doporučení: dle finančních možností lze známky nyní kupovat.

7. Fenomén Aukro, Internet

S rozvojem internetu se do jisté míry změnila i filatelie. Z pohledu sběratele je nyní výhodou obrovský výběr materiálu doma z křesla. Sběratel z „Horní-Dolní“ může sedět doma a sbírat známky aniž by kamkoliv zašel. To dříve v podstatě nebylo. Pokud něco chtěl, musel do prodejny. Obrovská nabídka zboží také obecně snížila ceny, někdy i dost znatelně. Z hlediska sběratele samá výhoda. Nevýhodu, kterou v tom ale vidím jako prodejce je velké množství nepoctivých prodejců, kteří rádi nezkušeného sběratele z „Horní-Dolní“ napálí a zneužijí. Prodají známku padělanou, nebo v horší než deklarované kvalitě a sběratele tím od dalších nákupů odradí. Z hlediska prodejce je internet a Aukro také výhodou – lze oslovit daleko více potenciálních zákazníků, kterým se už stejně ani v podstatě nikam chodit nechce. Sběratel z „Horní-Dolní“ by jinak nikdy moje zboží neviděl, protože ani neví, že existuji a nabízím známky. Na aukru lze často zakoupit různé zboží a často i výhodně. Pokud však sběratel nemá dostatek informací, lze nakoupit i značně nevýhodně. Již několikrát se stalo že přišel zákazník do prodejny a chlubil se známkou/mincí zakoupenou na aukru za výhodnou cenu. Trochu problém byl, když jsem mu nabídl, že bych mu ji prodal levněji. Často se také chodí ptát „investoři a překupníci“, kteří s vidinou rychlého zisku zakoupí padělek a pak neví co s ním. Aukce od 1 Kč s popisem „bez záruky na pravost“ je jistota problému. Půdní nálezy jsou naprostá utopie, kdo ze sběratelů dává známky na půdu? Aukro jako službu samotnou (zprostředkování prodeje) mohu plně doporučit a osobně mám s aukrem jen pozitivní zkušenosti. Snažím se být poctivým prodejcem za 2,5 roku mám 2500 prodejů se 100 % kladným hodnocením. Přesto bych byl při nákupu opatrný. Dražší známky z ČSR I a větší sbírky doporučuji kupovat výhradně u zavedených prodejců známek v kamenných obchodech, filateliích s garancí pravosti a alespoň nějakou zárukou. Rozhodně ne na aukru. Jako limit bych si stanovil částku 1 000 Kč pro neověřeného prodejce. Jiná věc je koupit si na aukru známku od prověřeného prodejce za "správnou cenu" - zde problém není. V případě jakéhokoliv problému máte ze zákona možnost zboží vrátit bez udání důvodu do 14-ti dnů. Pokud ale koupíte něco od neověřené soukromé osoby zaděláváte si na problém, tvrzení proti tvrzení, žádná spravedlnost. Jde mi jen o to, aby se člověk nenapálil a sbírání si neznechutil bezcennými padělkami. Smyslem tohoto odstavce nebylo odradit zákazníka od nákupů na internetu (aukro) spíše naopak, jen připomenout možná rizika s tím spojená.

PS: ...nikdy nebudete mít takovou radost z toho, jak jste výhodně něco koupili, jako obráceně VZTEK na to, že jste koupili něco nevýhodně; případně, že Vás někdo podvedl, okradl...

8. Závěr

Pokud jste dočetli až sem, tak děkuji a pokud pro Vás byla nějaká informace přínosem, tak jsem sám rád. Na téma známek by se toho dalo napsat hodně. Nyní jsem se zabýval pouze známkami a to jen z pohledu začátečníka. Oblast filatelie je opravdu rozsáhlá. Jestliže se rozhodnete něco sbírat a potřebujete další informace, nebo není něco z výše uvedeného dostatečně vysvětleno obraťte se na mě (tel. 603938271, e-mail znamky-mince@seznam.cz) a pokud budu vědět, poradím. Pro detailní prohlídky známek (sbírek) se podívejte do kategorií v e-shopu. Jednotlivé závěry byly uvedeny u každé kapitoly a nelze je zobecnit do jednoho závěru. Znovu si dovolím zopakovat první zlaté pravidlo sběratelství „méně je někdy více“. Raději si zvolte menší záběr a větší komplexnost, než sbírat jen tak půlku světa. A nezapomeňte na aktuální katalog „bez něj to prostě nejde“ = druhé zlaté pravidlo.

9. Seznam použité literatury

- Katalog POFIS Československo 1918 – 1939, František Beneš, Praha 2011,
- Katalog POFIS Protektorát Čechy a Morava 1939 – 1945, František Beneš, Praha 2010,
- Katalog POFIS Československo 1945 – 1992, František Beneš, Praha 2010,
- Katalog POFIS Česká Republika 1993 – 2010, František Beneš, Praha 2011,

10. Seznam obrázků

Obrázek 1 - Katalog MICHEL – Německo	5
Obrázek 2 - Katalog Michel - Česko a Slovensko	5
Obrázek 3 - Monografie - obálky FDC	6
Obrázek 4 - Katalog Hirš - Rakousko – Uhersko, I. a II. díl.....	7
Obrázek 5 - Katalogy vydávané firmou POFIS	7
Obrázek 6 - Katalog Album - Slovenský štát 1939 - 1945	8
Obrázek 7 - Katalog ZBERATEL - Slovensko 1993 - 2008.....	8
Obrázek 8 - Lupa.....	10
Obrázek 9 - Zoubkoměr POFIS	10
Obrázek 10 - Zásobník na známky a příklad uložené sbírky známek.....	12
Obrázek 11 - Album - v tomto případě Maďarsko.....	13
Obrázek 12 - Příklad známek B+M, první přetisková série (č. 1-19) a známka Terezín (Pr1)	17
Obrázek 13 - Příklad, kompletní ročník známek 1981.....	18
Obrázek 14 - Ceny jednotlivých ročníků a aršíků.....	19
Obrázek 15 - Kupóny sv. Vojtěch (450 - 452), soutisky Palach (2982)	20
Obrázek 16 - Příklad desetiblok Horská služba (2369) a přepážkový list PL4 umění (2054)	21
Obrázek 17 - Typová známka (1813) - vlnovka přes "h"	21
Obrázek 18 - Desková vada na aršíku A360-2, nazývaná "zlomená tlapa".	22